

Wissenschaften, Phil.-Hist. Klasse. El magnífic treball del professor alemany conté facsimils de tots els nostres papirus ultra llur estudi i transcripció.

Efecte del llibre de P. Kehr i d'haver aquest interessat al Papa Pius XI i a la direcció de la Biblioteca Vaticana, els papirus catalans s'han pogut salvar de l'obra devastadora del temps que amenaçava amb una destrucció més o menys llunyana. Prèvia proposició de la Santa Seu transmesa al govern espanyol, aquest va accedir a enviar a Roma en 1927 els deu papirus per a ésser restaurats, a despeses de la Santa Seu mateixa, en la magnífica instal·lació que la Biblioteca i Arxius pontificis posseeixen per a aquest gènere de treballs. El Director de la Biblioteca de Catalunya va ésser l'encarregat d'embalar les magnífiques peces i el Director de l'Arxiu Nacional de Madrid el comissionat de posar-les en mans de Mons. Giovanni Mercati, prefecte de la Vaticana. Sota l'experta direcció de l'especialista alemany Dr. Ibscher, cridat de Berlín a Roma, el personal apte i curós del laboratori del Vaticà féu una obra maravellosa de difícil restauració que tots hem d'agrair. No podem oblidar tampoc en la nostra reconeixença la intervenció eficaç del Prof. Kehr, de S. E. el Cardenal Ehrle i alts dignataris de la Vaticana, i l'august mecenatge del Sant Pare Pius XI. Els papirus van ésser fora de maig 1927 a juliol 1928.

No són pas únicament els papirus que es conserven als nostres arxius els que han estat fins avui restaurats a la Biblioteca Vaticana: ultra els deu catalans, cal comptar-ne tres d'Itàlia i dos d'Alemanya, total 15 (manquen ara els que es conserven a França en quantitat d'altra quinzena, de la qual dos són procedents de terres catalanes). D'aquells quinze primers s'ha fet una edició monumental també deguda a la munificència de Pius XI. És la següent: *Pontificum romanorum diplomata papyracea quae supersunt in tabulariis Hispaniae Italiae Germaniae, phototypice expressa iussu Pii PP. XI consilio et opera procuratorum Bybliothecae Apostolicae Vaticanae*. Roma, MDCCCXXVIII.

En aquesta edició és donada la reproducció en facsimils a tamany natural dels quinze papirus susdits. És explicable que la restauració hagi permès esmenar i, millor, completar lectures fetes abans d'ella, i això succeeix amb el text que n'havia donat Paul Kehr, text tanmateix substancialment definitiu. El Dr. J. Rius, que ha col·laborat amb el mateix Professor Kehr en els treballs de la *Hispania Pontificia*, ha fet una útil recensió de l'obra monumental de reproducció feta pel Vaticà, en la qual assenyala les diferències amb el text de Kehr i algunes rectificacions a fer. (Estudis Universitaris Catalans, XV, 1930, pàgs. 369-372). — A.-M.

La qüestió de la nacionalitat de Colom

A les acaballes de l'any 1926, el senyor Lluís Ulloa, historiador peruà, ex-director de la Biblioteca Nacional de Lima i membre corresponent de l'Acadèmia de la Història de Madrid, va donar una conferència a la societat d'Americanistes de París: fou el punt de partença en el llançament a la publicitat de la seva tesi sobre l'origen català de Cristòfor Colom. El corresponçal de l'*Heraldo de Madrid* va publicar una nota de recensió; aquesta nota va suscitar una carta del senyor Ulloa (datada el 19 abril 1927) que hi aparegué sota el títol: «El historiador americano señor Ulloa sostiene que Colón era español, pero no de Galicia, sino de Cataluña». El senyor Domènec de Bellmunt, corresponçal del diari barceloní *La Publicitat*, va entrevistar el senyor Ulloa. Des d'aquell moment la tesi de la catalanitat del descobridor d'Amèrica adquirí una gran ressonància.

Aquests començaments de caràcter periodístic foren, com ha hagut de constatar més d'una vegada el senyor Ulloa, notablement nocius per al desenrotllament seriós de la seva tesi. Tothom es llançà a dir-hi la seva. Erudits locals, falsos erudits, diletants sense preparació van voltar la nova tesi d'una atmosfera d'improvisació i de fantasièig que li llevà molta d'autoritat. Era, per altra banda, el període dictatorial: aquella tesi que convertia el descobridor d'Amèrica de genovès en català fou un esdeveniment en què l'ànsia de vindicació patriòtica catalana ja fer presa amb fruïció i conegué dies de popularitat extraordinària. El senyor Ulloa fou invitat a donar una conferència a l'Ateneu Barcelonès: fou un èxit. Tot seguit l'editor «Maisonneuve frères» de París va llançar un llibre del senyor Ulloa. Aquesta precipitació fou, des d'un punt de vista científic, un altre mal per a la nova tesi. El llibre aparegué: *Cristòfor Colom fou català. La veritable gènesi del descobriment*, traducció i biografia de l'autor per Domènec de Bellmunt, Barcelona, 1927. Quan hom compara aquest llibre amb les obres del senyor Ulloa publicades després, no pot menys de constatar que la viabilitat de la tesi hauria guanyat amb un quant

temps d'espera. Ja amb les *Noves proves de la catalanitat de Colom. Les grans falsetats de la tesi Genovesa*. Traducció catalana de Jaume dels Domenys (París, 1927), adquiria més importància, i més encara amb *Christophe Colomb catalan*, aparegut dins el mateix any. Però àdhuc en aquesta darrera obra que comprenia i en algun aspecte millorava les altres dues, al costat de passatges que no podien deixar de fer impressió pel fonament documental que tenien, per la lògica del raonament, per la novetat del punt de vista, n'hi havia d'altres on la imaginació volava excessivament. Ja en el prefaci de les *Noves proves de la catalanitat de Colom*, el senyor F. Valls Taberner escrivia (p. XIII): «Sincerament també he de declarar, en canvi, que altres raonaments del Sr. Ulloa en prova de la seva opinió no em sembla que puguin donar-li el reforç que ell els atribueix.» Aquest punt feble no ha desaparegut completament en les obres ulteriors del senyor Ulloa: és resultat ben segur del seu temperament d'historiador, i cal reconèixer que en estudis com *El predescubrimiento hispano-catalán de América en 1477: Xristoferens Colom, Fernando el Católico y la Cataluña española*, París, 1928, hi ha, tant en aquest com en altres aspectes, un progrés.

Una tesi tan revolucionària forçosament havia de provocar una sèrie de rèpliques i de contrarèpliques. El senyor Ulloa té un caràcter eminentment polèmic i, lluny de defugir la discussió, sembla complaure-s'hi. No solament en els seus llibres, sinó també en periòdics, en revistes, en conferències, en Congressos internacionals (Sevilla, Hamburg) ha sostingut la seva opinió coratjosament. En català, en castellà, en francès i en anglès han aparegut articles i estudis seus. Publicacions europees i americanes els han acollit i, sovint, els han demanat al seu autor. Vet aquí alguns dels títols que ens semblen més importants dins d'aquesta bibliografia ja bon tros copiosa:

La pré-découverte de l'Amérique par Cristophe Colomb. Conferència feta a la Société de Géographie de Paris pel desembre del 1927 i inserida en el *Bulletin* de la Société, gener-febrer del 1928. (Publicada en català a *La Paraula cristiana*, Barcelona, 1928.)

Quand et comment Colomb a découvert l'Amérique en Armée, Marine et Colonies, febrer 1928.

La pre-descoberta d'Amèrica i la personalitat del descobridor i El Pare Ramon Pons i la predicació del cristianisme a Amèrica. *Bulletí del Centre Excursionista de Catalunya*, números 422 i 423. Barcelona, 1930. (Comunicacions al Congrés de Història Hispano-Americana de Sevilla).

Sobre la catalanidad de Colom. Carta del Sr. Ulloa rectificand dades del Sr. Carreras Valls i altres. (Publicada el 1.º de gener 1929 a *El Correo Catalán*, *La Veu de Catalunya*, *La Publicitat* i altres diaris barcelonins).

Sobre la catalanidad de Colom. Article refutant dades i opinions del Sr. Bayerri i altres. *La Publicitat* i *La Veu* del 17 d'octubre del 1929.

La leyenda de Colón genovés se anarquiza: Cogoletto contra Génova. Réplica al Profesor P. Revellí... 29 d'octubre del 1929. Publicada a *La Publicitat* i *La Veu de Catalunya*.

Defendiendo la catalanidad de Colom, réplica al P. jesuita alemán Streicher (Barcelona-Atracción, Barcelona, 1930).

Did Columbus land on American shores before 1492? (*The New York Times*, desembre del 1930 [amb facsímil]).

Comunicació a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona sobre un mariner català Antoni Colom. *La Vanguardia*, 17 d'abril del 1930.

Polèmica amb el Professor Antoni de la Torre i del Cerro sobre certs documents catalans referents al corsari Columbus. *La Publicitat*, 12 de juny a 9 de juliol del 1930.

La pàtria de Colom. (Carta rectificativa a diverses afirmacions de la premsa nordamericana), 1 de novembre del 1930. *La Publicitat* i *La Veu de Catalunya*.

La patria de Colom con relación al descubrimiento de América. Set articles en les edicions dominicals de *La Prensa* de Buenos Aires, de l'1, 4, 11, 18, 25 de gener, 8 i 15 de febrer. Amb nombrosos facsímils de documents.

Entorn de la pàtria i genealogia del descobridor d'Amèrica. El Senat de Génova i Bernat Colombo de Cogoletto. Curiosos subterfugis d'Enrich Harrisse. Els Colombo de Tossa a Catalunya (*Bulletí del Centre Excursionista de Catalunya*, abril-juny del 1932 [amb facsímil]).

Com he indicat, l'aparició de la tesi del senyor Ulloa va estimular l'estudi i la imaginació de diversos erudits catalans. Entre aquests va destacar per la seva activitat el campió de la catalanitat de Cabot, el senyor Ricard Carreras i Valls, que va llançar-se a llargues recerques als

arxius catalans, especialment a l'Arxiu Notarial de Barcelona, i va publicar no solament dos llibres titulats *La descoberta d'Amèrica: Ferrer, Colom i Cabot* (Reus, 1928) i *Catalunya descobridora d'Amèrica: la predescoberta i els catalans Joan Cabot i Cristòfol Colom*, Barcelona, 1929, sinó també una gran quantitat d'articles periodístics. Resseguint la col·lecció del diari barceloní *La Veu de Catalunya*, durant els anys 1927-1931, hom trobarà sovint la seva signatura tractant de temes relatius a la descoberta i els descobridors. Encara el 1930 va publicar un fullet titulat *El català Xpo. Ferrer Colom de Terra Rubra, descobridor d'Amèrica*, i, el 1931, *La verdad sobre el descubrimiento de América: los catalanes Juan Cabot i Cristóbal Colom*. L'obra del senyor Carreras i Valls es caracteritza, en conjunt, per una mancança de caràcter científic, per les abundoses contradiccions en què cau i per l'audàcia infonamentada de moltes de les seves deduccions. No cal que recorreguem als judicis dels historiadors italians, que se'l treuen de davant amb unes quantes paraules de menyspreu: n'hi ha prou de recórrer a la recensió que del seu primer llibre *La descoberta d'Amèrica (Ferrer, Cabot i Colom)*, va publicar, dins el *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya* (1928, pàgs. 279-286), el senyor Gonçal de Reparaz, fill.

Tanmateix, cal assenyalar que, com a resultat de les seves recerques, el senyor Carreras i Valls ha tret a la llum algunes notícies i documents interessants, i és de doldre que no hagi sabut limitar la seva tasca a objectius més discrets: hauria pogut prestar bons serveis a la causa que defensa. En canvi, amb les seves llargues elucubracions, sovint l'ha perjudicada. Amb la difusió que ha donat a la seva obra ha contribuït molt a l'actitud despectiva amb què a l'estranger és sovint considerada la tesi de la catalanitat de Colom.

Tanta de ressonància hi ha tingut, però, aqueixa tesi, que els historiadors italians han hagut de preocupar-se'n. En va ostentaran un deliberat menyspreu envers l'obra del senyor Ulloa: hom pot observar fàcilment que els neguiteja i (el que val més) que aprecien la vàlua d'alguns dels seus aspectes. Certes recensions poc favorables dels llibres del senyor Ulloa (vegeu, p. e., Roberto Almagià, *Archivio di Storia della Scienza*, 1927, i *Bolletino della Reale Società Geografica Italiana*, sèrie VI, vol. VI, març 1929) no poden esborrar fets que denoten una indiscutible influència dels estudis del senyor Ulloa àdhuc damunt d'aquells qui més els combaten. No es tracta de la seva tesi: la tesi de la catalanitat de Colom no és sinó un aspecte, en l'obra del senyor Ulloa. Es tracta de qüestions com la de la predescoberta o primer viatge de Colom a terres americanes, anterior a la descoberta oficial del 1492: opinió emesa pel senyor Ulloa partint d'una frase d'encapçalament de les capitulacions entre el descobridor i els Reis Catòlics («en alguna satisfacció de lo que ha descubierto en las mares oceanas») i desenrotllada en una de les seves precitades conferències i en un dels seus llibres precitats. — F. S.